Tweede Kamer der Staten-Generaal 2

Vergaderjaar 2014–2015

34 183

Raming der voor de Tweede Kamer in 2016 benodigde uitgaven, alsmede aanwijzing en raming van de ontvangsten

Nr. 9

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 2 juni 2015

Het presidium dankt de fracties voor hun inbreng. De inbreng laat een grote mate van betrokkenheid zien bij het functioneren van de Tweede Kamer. De inbreng bevat beschouwingen, standpunten en kritische vragen over alle facetten van het politieke bedrijf en de Kamerorganisatie. Het constitutioneel proces moet te allen tijden onverkort doorgang vinden. De ondersteuning van de organisatie richt zich daarbij primair op de ondersteuning van de Kamer bij het wetgevingsproces en de controletaken. Daar hoort ook bij de ondersteuning van de Kamer als volksvertegenwoordiging. Ieder jaar worden een aantal bijzondere aandachtspunten benoemd. 2016 kenmerkt zich in de organisatie als een jaar met grote veranderingen. Van de organisatie wordt veel gevraagd.

Inhoudsopgave **blz.**

kst-34183-9
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2015

I Raming

1. Inleiding

De leden van de fracties van VVD, PvdA, SP, CDA, D66, ChristenUnie, en het lid Klein hebben met belangstelling kennis genomen van de stukken van de Raming 2016 voor de Tweede Kamer. Elk van deze fracties wil hierover een aantal vragen voorleggen aan het presidium.

2. Wetgeving en controle Tweede Kamer

De leden van de D66-fractie merken tot hun tevredenheid op dat het presidium het controleren van de regering en (mede)wetgeving tot de kerntaken van het parlement ziet. Zij vragen zich echter af in hoeverre dit tot uitdrukking komt in de voorgestelde Raming. Zij zijn benieuwd in hoeverre die kerntaken nog nadrukkelijker in de begroting naar voren gebracht kunnen worden. Zij vragen zich ook af in hoeverre de Raming al rekening houdt met stijgende loonkosten bij het apparaat en de fracties in navolging van aanpassingen in de rijks-cao?

Het presidium denkt dat de kerntaken in de begroting voldoende nadrukkelijk worden benoemd. De grootste uitgavenpost in onze organisatie betreffen de personele uitgaven. Deze medewerkers leveren allemaal een bijdrage aan het invullen van de kerntaken. Het voorgeschreven aggregatieniveau in de Raming maakt het daarbij overigens niet eenvoudig om te zien welke middelen worden ingezet ten behoeve van wetgevende dan wel controlerende taken. Om dit inzicht wel te geven, wordt sinds een aantal jaren het formatieoverzicht toegevoegd als bijlage bij de Raming. De Raming wordt altijd opgesteld op basis van de dan actuele gegevens. In de Raming mag op grond van de Comptabiliteitswet geen rekening worden gehouden met onzekere gebeurtenissen. Er is daarom geen rekening gehouden met mogelijke uitkomsten van een cao-akkoord. Wanneer er later wijzigingen ontstaan, zoals bijvoorbeeld door een aanpassing in de cao, vindt er een bijstelling van de Raming plaats. Dat kan bij najaarsnota voor een lopend begrotingsjaar en bij voorjaarsnota voor lopende en komende begrotingsjaren.

De leden van de D66-fractie zijn in hetzelfde kader benieuwd of het presidium het tweewekelijks uitbrengen van de glossy «Kamerbode» tot de kerntaken van de Tweede Kamer vindt behoren, uit welk (sub)artikel de Kamerbode betaald wordt en hoeveel de totale kosten voor de Kamerbode bedragen? In hoeverre kunnen de kosten daarvan beperkt worden door de Kamerbode enkel digitaal te doen verschijnen? Wat is ten aanzien van het verschijnen van interne bladen gebruikelijk op ministeries, denktanks en ngo's? Zijn er nog andere voorbeelden te noemen van, in het kader van de kerntaken, mogelijk niet doelmatige uitgaven?

Het presidium meent dat de Kamerbode een adequaat middel is voor de uitwisseling van kennis en informatie tussen Kamerbewoners. De meeste Kamerbewoners nemen de Kamerbode geregeld door, zo blijkt uit onderzoek binnen de organisatie. Een gedrukt nieuwsblad heeft het voordeel dat het tijd- en plaatsonafhankelijk kan worden gelezen, dat de medewerkers zonder pc er gemakkelijk kennis van kunnen nemen en dat het een geschikter middel is voor langere persoonlijke en achtergrondverhalen dan een digitaal blad.

Sinds 2014 verschijnt de Kamerbode niet meer eens per week, maar tweewekelijks en wordt het blad gecombineerd met Kamerbode+, het digitale magazine op het intranet, Plein2. Dat is in lijn met het beeld bij departementen en Hoge Colleges van Staat: sommige hebben alleen nog

digitale informatie, andere combineren een papieren en digitaal blad. De drukkosten voor de Kamerbode worden betaald uit de apparaatsuitgaven binnen artikel 3 en bedragen jaarlijks ca. € 37.500.

Op 1 april is een hoofd Stafdienst Communicatie begonnen met onder meer als opdracht om als kwartiermaker de diensten Voorlichting en Communicatie samen te voegen tot een stafdienst Communicatie. Hiermee wordt de communicatiefunctie opnieuw vorm gegeven. In dat proces komt onder meer de effectiviteit en de efficiëntie aan de orde van de middelen die de Kamer gebruikt voor de interne en externe communicatie.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen naar de voortgang van de motie Segers c.s. (Kamerstuk 33 609, nr. 14) waar bij de behandeling van de Raming 2014 door de Kamer aan het presidium verzocht is om te regelen dat, na een korte, maar gedegen voorbereiding, snelle en korte parlementaire verhoren onder ede kunnen worden gehouden en te bezien welke aanpassing nodig is van de Regeling parlementair en extern onderzoek, alsmede van de Wet op de parlementaire enquête. Deze leden vragen welke planning het presidium voor ogen staat.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen naar de voortgang bij de uitvoering van de motie-Segers (Kamerstuk 33 609, nr. 14), waarin verzocht is om de mogelijkheid te onderzoeken van een «korte» parlementaire enquête (de zgn. flitsenquête). Het presidium heeft de uitvoering van de motie (het onderzoeken van de mogelijkheden daartoe) opgedragen aan de Tijdelijke commissie Evaluatie Wet op de Parlementaire Enquête. Voor zover op dit moment bekend, houdt de commissie er rekening mee dat zij eerst na het zomerreces haar rapport zal kunnen uitbrengen. Het presidium kan daar niet op vooruitlopen en wacht net als deze leden met belangstelling de bevindingen van de commissie af.

Het is het lid Klein opgevallen op dat er zo weinig gebruik wordt gemaakt van adviesorganen. Kan het presidium aangeven welke ideeën er zijn om het gebruik te intensiveren?

Het presidium antwoordt dat in 2013, op verzoek van de Commissie voor de Werkwijze, door het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven (BOR) een onderzoek is gedaan getiteld «Beter gebruikmaken van adviesraden en planbureaus». Daarin wordt geconcludeerd dat de Tweede Kamer voldoende mogelijkheden tot samenwerking heeft met adviescolleges en planbureaus, maar dat hier nog beter gebruik van kan worden gemaakt. De Kamer heeft de mogelijkheid rechtstreeks aan adviesraden te vragen onderzoek uit te voeren. Zo bespreekt bijvoorbeeld de commissie OCW standaard het werkprogramma van de Onderwijsraad en heeft ook de commissie VWS onlangs de toezegging van de Minister gekregen dat het conceptwerkprogramma van de Gezondheidsraad eerst aan de Kamer wordt gestuurd.
Met de planbureaus en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) bestaan goede ambtelijke contacten en gestreefd wordt naar het maken van werkafspraken met diverse andere adviesorganen en kennisinstanties. Bij het CBS kunnen Kamerleden ook individueel terecht via de recent geopende Helpdesk Binnenhof (binnenhof@cbs.nl).
De Tweede Kamer heeft de laatste jaren nieuwe instrumenten geïntroduceerd om wetenschappelijke kennis te benutten, bijvoorbeeld door het houden van ontbijtbijeenkomsten, het laten uitvoeren van netwerkverkenning en het laten opstellen van wetenschappelijke factsheets. Een overzicht van alle instrumenten die de Kamer heeft om informatie te achterhalen is te vinden op de Onderzoeks- en advieskaart (Plein2).
Overigens inventariseert het BOR momenteel of het eerdergenoemde

onderzoek voor de Commissie voor de Werkwijze in 2013 ertoe geleid heeft dat het gebruik door de Tweede Kamer van de adviesraden en planbureaus is toegenomen. Deze inventarisatie wordt na het zomerreces afgerond.

In de tweede plaats vraagt het aan het woord zijnde lid hoeveel buitenlandse parlementaire delegaties jaarlijks daadwerkelijk als gasten worden ontvangen in de plenaire zaal.
Voorts merkt het betreffende lid op dat in het afgelopen jaar extra geld is uitgetrokken voor het stafbureau van de Voorzitter. Graag verneemt dit lid wanneer de evaluatie kan worden verwacht over de effectiviteit van deze gelden.

Het aantal ontvangen buitenlandse delegaties wisselt jaarlijks. In 2014 bedroeg dit aantal 45 delegaties. Zo veel als mogelijk worden deze delegaties ontvangen in de plenaire zaal. Dit kan alleen wanneer het programma dit toelaat en wanneer de Kamer vergadert.

Het stafbureau van de Voorzitter is zeer recent opgericht. Een afgewogen oordeel over de effectiviteit kan nu nog niet worden gegeven. Een evaluatie is gepland een jaar na de formele start. De bemensing van het stafbureau heeft plaatsgehad binnen de bestaande formatie van de Kamer. Er zijn geen personele uitbreidingen geweest.

3. Algemene doelstelling

De leden van de VVD-fractie vragen een algemene verhelderende uiteenzetting over de vraag hoe gemeten wordt of doelen gehaald worden en hoe concreet daarover gerapporteerd gaat worden.

De diensten van de Tweede Kamer werken allemaal met jaarplannen en rapporteren tweemaandelijks over de realisatie. Drie keer per jaar worden uitgebreide managementrapportages opgesteld ten behoeve van de besluitvorming in het managementteam. Het presidium ontvangt drie keer per jaar een begrotingsuitvoeringsrapportage en de Kamer ontvangt het jaarverslag. In het rapport van de ABD staan aanbevelingen gericht op het verbeteren van de informatievoorziening richting het presidium. Voorstellen hiervoor zijn in voorbereiding. De uitvoering zal in handen gelegd worden van de nieuwe Griffier.

4. Aandachtspunten 2016

Voorzitterschap EU 1e helft 2016.

De leden van de PvdA-fractie lezen dat voor het EU-voorzitterschap van Nederland in 2016 2,7 miljoen wordt geraamd. Kan het presidium aangeven waar dat budget voor zal worden ingezet?

In de eerste helft van 2016 zal Nederland het roulerende voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie bekleden. De leden van de SP-fractie vragen wat dit in praktische en organisatorische zin voor de Tweede Kamer betekent. Zij vragen welke activiteiten in dit kader staan gepland en welke kosten hiermee gemoeid zijn die voor rekening komen van de Tweede Kamer.

De leden van de CDA-fractie vragen, wat de betrokkenheid van de Kamer bij het EU-Voorzitterschap in de eerste helft van 2016 zal inhouden. Kan het presidium inzicht geven in de opbouw van het bedrag van 2,7 miljoen, dat daarvoor geraamd is?

Het presidium antwoordt dat tijdens het Nederlands voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie beide Kamers van de Staten-Generaal gezamenlijk in ieder geval zes interparlementaire conferenties zullen organiseren. Het betreft vier terugkerende «standaard» bijeenkomsten, die ieder half jaar plaatsvinden en dus door elk voorzittend parlement georganiseerd dienen te worden, namelijk de vergadering van de voorzitters van de commissies voor Europese Zaken (COSAC Voorzitters-bijeenkomst), de reguliere vergadering van de commissies voor Europese Zaken van de parlementen in Europa (plenaire COSAC), de interparlementaire conferentie over het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid en het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GBVB/GVDB) en de interparlementaire conferentie in het kader van het Begrotingspact (de zogenaamde Artikel 13-conferentie). De overige twee conferenties zijn gewijd aan onderwerpen, die na een uitgebreide inventarisatie in de vaste Kamercommissies door het presidium en het College van Senioren van de Eerste Kamer zijn bepaald: een themaconferentie over energie, inclusief aspecten van innovatie met daarbij bijzondere aandacht voor circulaire economie, en een themaconferentie over mensenhandel. De mogelijkheid bestaat dat er nog een derde themaconferentie wordt georganiseerd, als de actualiteit daartoe aanleiding geeft.
Deze parlementaire dimensie van het EU-voorzitterschap wordt in Den Haag georganiseerd, waarbij de Ridderzaal de beoogde vergaderlocatie is. Alleen de Artikel 13-conferentie zal, conform gebruikelijk is bij de voorjaarszitting, in het Europees parlement in Brussel plaatsvinden. Voor de voorbereiding van elk van de conferenties is een politieke voorbereidingsgroep ingesteld, bestaande uit leden van de betrokken vakcommissies van beide Kamers. Deze voorbereidingsgroepen zullen de concrete programma's van de conferenties opstellen. De politieke eindverantwoordelijkheid voor de parlementaire dimensie van het EU-voorzitterschap berust bij een stuurgroep, die is samengesteld uit beide Kamervoorzitters, de voorzitters van de commissies Europese Zaken en de Griffiers van beide Kamers. Inmiddels is een ambtelijk projectteam van vier medewerkers (twee uit iedere Kamer) fulltime bezig met de voorbereidingen. De totale begroting van het project is 2,7 miljoen, waarbij elke Kamer de helft van de kosten draagt. Voor het overige verwijst het presidium u naar de bijgevoegde begroting voor het project, die in december 2014 is vastgesteld.

Veiligheid en beveiliging, zowel fysiek als digitaal.

De leden van de SP-fractie lezen dat er op het gebied van beveiliging van informatie en informatievoorziening nog een gat is tussen de huidige praktijk en de nog uit te voeren maatregelen. Naar aanleiding hiervan vragen de leden van de SP-fractie welke geplande maatregelen inmiddels zijn uitgevoerd en welke maatregelen nog volgen. Voorts vragen zij op welke termijn dat is.

Het presidium antwoordt dat een stelsel van 133 operationele beheersmaatregelen is geformuleerd in de Baseline Informatiebeveiliging. Deze maatregelen zijn beschreven en hebben een formeel en normatief karakter, het beschrijft de «soll-situatie» van het gewenste niveau van Informatiebeveiliging. In 2015 en 2016 wordt per maatregel het verschil tussen de huidige praktijk (ist) en het gewenste niveau (soll) geanalyseerd en het verschil weggewerkt en geïmplementeerd. De Baseline Informatiebeveiliging wordt binnenkort in het presidium gepresenteerd met een planning voor het operationaliseren van de maatregelen.

Verdere digitalisering primair proces.

De leden van de PvdA-fractie vragen of er behalve bij zaken die al in werking zijn getreden nog nieuwe voornemens zijn ten aanzien van de digitalisering van het primaire proces? Zo ja, welke zijn dat? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PvdA-fractie vragen of er nog andere voornemens bestaan ten aanzien van een verdere digitalisering van het primaire proces, naast de voornemens die al bekend zijn. Met deze laatste doelen deze leden waarschijnlijk op het digitale knoppenpaneel in de grote zaal en de mogelijke komst van een elektronische presentielijst. Er wordt verder doorlopend gewerkt aan de doorontwikkeling van Parlis (de nieuwste release, Parlis 1.8, is voorzien voor eind 2015 en zal een groot aantal gebruikerswensen vervullen). Zeer onlangs is een nieuwe versie van de Vragen Invoer Applicatie (VIA) in gebruik genomen, waardoor deze voor de fracties veel gebruikersvriendelijker is geworden. Gewerkt wordt, in het kader van de implementatie van het rapport Voorop in Europa, aan een «Europa portaal» van de Tweede Kamer en aan invoering in Parlis van Europadocumenten en -instrumenten. Hoewel dit niet direct het primaire proces zelf raakt, vermeldt het presidium hier ook de ontwikkeling van het «second screen», ten behoeve van externe communicatie over activiteiten in de Kamer. Tot slot vindt ook onderzoek plaats naar de wenselijkheid, de mogelijkheid en de kosten van het elektronisch stemmen.

Naast het realiseren van verbeteringen aan de bronsystemen wordt ook voortdurend gewerkt aan verbeteringen «onder de motorkap», zoals het geschikt maken van informatie voor meervoudig gebruik.

Wordt er behalve aan het «indoor» 4G netwerk, ook nog gewerkt aan een verdere uitrol en verbetering van wifi buiten de delen van het gebouw waar nu al wifi aanwezig is? De leden van de PvdA-fractie denken daarbij bijvoorbeeld aan de werkruimten van de fracties.

Dat is niet het geval. Het presidium heeft besloten om het wifi-netwerk niet verder uit te bouwen omdat de verwachting is dat dit in de toekomst niet meer noodzakelijk is. Eind 2015 zal de indoordekking van het 4G-netwerk in het hele gebouw zodanig zijn dat op iedere werkkamer op goede wijze met mobiele apparaten gewerkt kan worden door goed bereik voor telefonie en snel dataverkeer. Met het oog hierop zouden de, overigens relatief hoge investeringen die gemoeid zijn met verdere uitbreiding van het wifi-netwerk, een desinvestering zijn.

De leden van de CDA-fractie missen in de toelichting op de Raming een nadere uiteenzetting over de ontwikkeling op het gebied van de informatievoorziening. In 2013 werd aangegeven dat Parlis weliswaar belangrijk is voor het goed functioneren van de werkprocessen van de Tweede Kamer, maar minder geschikt is als hét middel voor het informeren van de leden, hun medewerkers en de samenleving. Naar deze leden begrepen hebben, zullen daartoe ook nog andere grote stappen gezet moeten worden en ook deze stappen zullen niet van vandaag op morgen tot het gewenste resultaat leiden. Daarnaast zullen deze stappen ook financieel het nodige vergen.
De bedoelde voorzieningen raken het functioneren van onze democratie in het hart. Het verzamelen en verwerken van informatie voor besluitvorming is immers de corebusiness van de Kamer. Kan het presidium de voor ogen staande sporen zo concreet en aanschouwelijk mogelijk in beeld brengen, zodat leden, medewerkers én samenleving zich een goed, realistisch en levensecht beeld van de voor de toekomst voor ogen staande praktijk kunnen vormen?

Het presidium verwijst hierbij graag naar de informatiearchitectuur, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe de keten van informatieverwerking en -voorziening er in de nabije toekomst uit zal zien. Deze architectuur gaat uit van het principe dat zogenaamde bronsystemen (zoals Parlis en VLOS) ingezet worden voor hun primaire doel, te weten de voorbereiding van vergaderingen en de verslaglegging daarvan, en dat hergebruik van de informatie die daarbij gegenereerd wordt, in afzonderlijke systemen plaatsvindt. Dit maakt het mogelijk om informatie samen te voegen, te publiceren, aan de samenleving beschikbaar te stellen en duurzaam te bewaren zonder de bronsystemen extra te belasten. Er zijn voor de realisatie hiervan al de nodige stappen gezet. De bronsystemen worden in de komende periode doorontwikkeld, waarbij zal worden ingespeeld op specifieke gebruikerswensen. Een nadere toelichting op de te realiseren architectuur behoort altijd tot de mogelijkheden.

In dit verband vragen de leden van de CDA-fractie ook naar de afstemming met de informatievoorziening door derden, zoals de Algemene Rekenkamer. In 2014 heeft de Algemene Rekenkamer haar rapport Staat van de rijksverantwoording 2013 en de rapporten bij de jaarverslagen 2013 van de Ministers digitaal gepresenteerd. In Parlis zijn deze stukken echter op de klassieke wijze ingescand, waardoor de meerwaarde van links verloren is gegaan. Is er overleg met de Algemene Rekenkamer over de informatievoorziening van de Kamer? Zo nee, waarom niet? En zo ja, waartoe heeft dat geleid?

Het presidium antwoordt dat de Griffie plenair voortdurend afstemming heeft met al haar afzenders over de informatievoorziening aan de Kamer, en zeker waar het begrotingsstukken betreft. In voorgaande jaren werd altijd vooraf met de Algemene Rekenkamer afgestemd hoe en wanneer de verantwoordingsstukken stukken van de AR aan de Kamerleden zouden worden aangeboden. Vanuit de Griffie plenair is ook afgelopen jaar meerdere malen bij de Algemene Rekenkamer aangedrongen om de rapporten bij de jaarverslagen op een toegankelijke, toekomstbestendige en voor archivering geschikte wijze aan de Kamer ter beschikking te stellen. De Algemene Rekenkamer heeft er desondanks voor gekozen geen (papieren) rapporten in traditionele vorm meer te laten verschijnen, maar alle informatie alleen volledig digitaal te publiceren op haar eigen website: verantwoordingsonderzoek.rekenkamer.nl

De huidige wijze van dossieropbouw inclusief het publiceren van Kamerstukken door de Kamer garandeert een toekomstbestendige wijze van publiceren op Overheid.nl en in Parlis. Ook op de lange termijn is altijd duidelijk welke informatie destijds aan de Kamer is aangeboden en wanneer. Op uitdrukkelijk verzoek van de Kamer heeft de Algemene Rekenkamer er daarom uiteindelijk alsnog voor gekozen de informatie op de gebruikelijke wijze aan de Kamer aan te bieden. Dit heeft zij gedaan in de vorm van een PDF. Deze informatie is in Parlis opgenomen (overigens betreft dit geen gescande informatie). Eventuele links bieden in die zin geen meerwaarde gezien de eerder in dit antwoord aangegeven bezwaren, bovendien werken de links in dit geval niet omdat de Algemene Rekenkamer slechts een niet bewerkbare PDF heeft aangeboden aan de Kamer.

Uiteraard zal ook in de volgende jaren overleg plaatsvinden om voor alle partijen tot een zo goed mogelijke en werkbare situatie ten aanzien van de informatievoorziening te komen.

De leden van de CDA-fractie constateren, dat verdere digitalisering van het primair proces een van de bijzondere aandachtspunten is voor het komende jaar (bladzijde 6). In dit verband vragen deze leden aandacht

voor het feit, dat het wifi-netwerk in de Kamer te wensen overlaat. Welke maatregelen worden genomen om het bereik te verbeteren?

Het presidium heeft geen plannen het wifi-netwerk verder uit te bouwen omdat de verwachting is dat dit in de toekomst niet meer noodzakelijk is. Eind 2015 zal de indoordekking van het 4G-netwerk in het hele gebouw zodanig zijn dat op iedere werkkamer op goede wijze met mobiele apparaten gewerkt kan worden door goed bereik voor telefonie en snel dataverkeer.

De leden van de D66-fractie lezen dat de verdere digitalisering van het primaire proces een aandachtspunt van het presidium voor 2016 is. De daarbij gegeven voorbeelden lijken vooral exemplarisch te zijn, niet zo zeer uitputtend. Welke voornemens heeft het presidium op dit gebied? En op welke wijze worden de gebruikers van het proces in de besluitvorming betrokken?

De digitalisering van het primaire proces van de Tweede Kamer is een complexe exercitie, waarin steeds verdere belangrijke stappen worden gemaakt. Zowel de systemen ter ondersteuning van vergadering en verslaglegging (Parlis en VLOS) als de systemen ter ondersteuning van informatievoorziening en publicatie worden steeds verder ontwikkeld om de verschillende taken van de Kamer zo goed mogelijk te ondersteunen. De visie en de strategie voor de komende jaren, de IT-Governance en Architectuur en het Producten- en dienstenoverzicht zijn documenten (in wording) die richting geven aan de informatiserings- en ICT-ontwikkelingen van de Tweede Kamer in de komende jaren. In september laat het presidium zich daarover bijpraten door de directie Informatiseringsbeleid. Via de ambtelijk secretarissen zal hiervoor ook input worden gevraagd uit de fracties.

De leden van de D66-fractie hebben verder met veel waardering kennis genomen van het rapport van de commissie-Elias. Dit mede vanwege de vele nuttige handreikingen en aanbevelingen die het rapport bevat. Deze leden zouden graag van het presidium vernemen op welke wijze zij bij het beheer van eigen ICT-projecten en digitalisering van het primaire proces, het rapport tot zich neemt.

Het presidium heeft kennisgenomen van het rapport van de tijdelijke commissie ICT en neemt een aantal terechte constateringen en aanbevelingen ter harte om meer grip te krijgen op ICT-projecten bij de overheid. De beheersstructuur op het terrein van ICT bij de Tweede Kamer wordt aangescherpt in lijn met de aanbevelingen van de tijdelijke commissie. De organisatie stelt ten minste elke vier jaar een visie en een meerjarenplan op voor het ICT-beleid. De directeur Informatiseringbeleid was al CIO en bewaakt de naleving van afspraken en kaders die in deze plannen zijn vastgelegd. Hij laat zich daarbij ondersteunen door het CIO-overleg. De Kamerorganisatie gaat na het commissierapport meer aandacht besteden aan de beginfase van projecten en neemt de BIT-regels ter harte. Om een project te kunnen beginnen moet een opdrachtgever dan ook aan een aantal randvoorwaarden voldoen, bijvoorbeeld dat de CIO de zakelijke rechtvaardiging heeft goedgekeurd. Projecten en programma's worden bestuurd met veelgebruikte methodes voor project- en programmasturing Prince en MSP, waarin rollen en verantwoordelijkheden helder zijn vastgelegd.

De leden van de D66-fractie merken voorts op dat de ICT-systemen waarmee de Kamer werkt storingsgevoelig zijn. Het lijkt deze leden zo te zijn dat het kunnen inloggen op computers, het bereikbaar zijn per e-mail, het kunnen printen en het werkzaam zijn van de internetverbinding in de

21ste eeuw nodig zijn voor het werk in de Kamer. Daarvoor is een stabiele en toegankelijke digitale werkomgeving nodig. De aan het woord zijnde leden moeten tot hun spijt constateren dat er regelmatig en soms langdurige storingen in de digitale infrastructuur optreden. Zij vragen het presidium daarom of niet zozeer de verdere digitalisering een aandachtspunt zou moeten zijn, maar het versterken en robuuster maken van de daaraan ten grondslag liggende digitale infrastructuur?

In reactie op de opmerking van D66 merkt het presidium op dat uit een analyse van storingen blijkt dat zich in de eerste vier maanden van 2015 twee keer een langdurige storing heeft voorgedaan (gedurende meer dan 3 uur, met impact voor alle gebruikers). Het presidium begrijpt enerzijds dat dit hinderlijk is voor de werkzaamheden van de Kamer en betreurt dit vanzelfsprekend ten zeerste. Anderzijds kent technologie nu eenmaal storingen, en is het presidium van mening dat het de juiste investeringen doet in de infrastructuur. Deze is geheel up-to-date en robuust genoeg voor de werkzaamheden in de Kamer. Daarnaast heeft het presidium zich voorgenomen de dienstverlening op dit vlak te gaan uitbesteden. Dit om minder kwetsbaar te zijn in de dienstverlening en de zich steeds meer uitbreidende en complexer wordende infrastructuur ook in de toekomst stabiel te kunnen beheren.

De leden van de D66-fractie hebben enkele vragen over het voornemen om over te gaan tot een elektronische aanwezigheidslijst. Zij vragen zich af welk probleem deze nieuwe regel oplost? Kamerleden hebben immers een eigen verantwoordelijkheid zich aan te melden. Zij merken verder op dat in plaats van het intekenen dat men voor vergadering aanwezig is (opt-in) om deel te nemen aan de vergadering ervoor afmelden (opt-out) de standaard wordt in het voorstel. Immers, de registratie als aanwezig ontstaat in het voorstel automatisch wanneer de pas voor de toegangspoort aangeboden wordt, maar verdwijnt niet automatisch wanneer de pas bij het verlaten het gebouw bij de uitgang aangeboden wordt. Daarvoor moet men alsnog actief handmatig uittekenen. Waarom omkering van die handeling en verschuiving van de bewijslast? Welke gevolgen heeft dat voor het behalen van het quorum en is onderzocht of dit er niet toe leidt dat Kamerleden onterecht als aanwezig aangemeld staan? Bestaat voorts het risico dat met elektronische registratie van aanwezigheid de dagelijkse werksituatie gemakkelijker geopenbaard kan worden? Waar naar deze leden aannemen alleen de beveiliging zicht heeft op wie er in het gebouw aanwezig is, zal deze groep voor toepassing van de digitale registratie uitgebreid moeten worden. Wie hebben er dan allemaal toegang tot de aanwezigheidsgegevens? Hoe wordt voorkomen dat die informatie misbruikt wordt?

In reactie op de vraag welk probleem wordt opgelost, geeft het presidium allereerst aan dat de elektronische presentielijst past bij een eigentijds parlement zonder overbodige luxe. In de huidige praktijk moeten de Kamerbodes drie keer per week ten minste 76 handtekeningen op drie plekken verzamelen en samenvoegen tot één lijst om te bepalen of er een vergaderquorum is. Door de invoering van de elektronische presentielijst zijn deze routinematige handelingen niet meer nodig. Daarnaast vind een groot aantal leden van uw Kamer het prettig om rechtstreeks naar hun werkplek te kunnen gaan en niet eerst langs de papieren presentielijst te hoeven lopen.
De leden van de fractie van D66 geven verder aan van mening te zijn dat de standaard wordt omgekeerd, namelijk van het actief aangeven dat men aanwezig is en meetelt voor het quorum, naar het actief aangeven dat men afwezig wil zijn voor de quorumtelling. Het presidium ziet dit juist als een voordeel, aangezien het in de praktijk sporadisch voorkomt dat een Kamerlid aanwezig is in het gebouw maar niet wil meetellen voor het

quorum. Dat laat onverlet dat ook in het nieuwe systeem deze uitzondering is gefaciliteerd en dat Kamerleden de gelegenheid hebben zich af te melden voor de quorumtelling. Een onterechte aankomstmelding is niet mogelijk, behalve als de Rijkspas van een Kamerlid in vreemde handen is gevallen. Dit kan ernstiger gevolgen hebben en het is dan ook van groot belang dat verlies of ontvreemding van de persoonlijke Rijkspas terstond wordt gemeld. Het presidium heeft nadrukkelijk opdracht gegeven alleen de aankomst te registreren, zoals ook in de huidige praktijk gebeurt. De elektronische presentielijst toont derhalve niet of, wanneer en voor hoe lang een op de lijst als aanwezig geregistreerd Kamerlid het pand heeft verlaten.
Alleen Kamerbodes hebben toegang tot de informatie op de elektronische presentielijst en daartoe bevoegde medewerkers van de Beveiligingsdienst hebben inzicht in de pasregistratie. Dat wijkt niet af van de huidige situatie. De groep gebruikers van deze informatie blijft dus klein en overzichtelijk. Voor de zekerheid is er een externe beveiligingsaudit uitgevoerd op het systeem. Deze heeft uitgewezen dat het systeem veilig is.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen welke winst de nieuwe werkwijze van elektronische registratie heeft. Zij constateren dat ten tijde van de oude werkwijze iedere Kamerbewoner al geregistreerd werd en dat uiteindelijk de echte werkelijkheid in de zaal altijd voor zal gaan.

Het presidium antwoordt aan de fractie van de ChristenUnie dat de werkelijkheid in de plenaire zaal bij hoofdelijke stemmingen altijd voor zal gaan. Daar brengt de elektronische presentielijst geen verandering in. Het presidium is van mening dat de elektronische presentielijst past bij een eigentijds parlement en bovendien routinematige en foutgevoelige handelingen voor het bepalen van het vergaderquorum overbodig maakt. Voorts is het winst dat Kamerleden straks direct naar hun werkplek kunnen gaan.

Implementatie aanbevelingen rapport: «Voorop in Europa».

De leden van de CDA-fractie vinden het een goede zaak dat in 2016 extra aandacht zal worden besteed aan het streven naar een betere parlementaire beïnvloeding, besluitvorming en controle op Europese wetgevingsprocessen. Wel zouden deze leden graag willen weten op welke wijze daaraan concreet inhoud zal worden gegeven en op welke wijze de voorgestelde formatieversterking ter ondersteuning van «Voorop in Europa» zal worden aangewend.

Het presidium antwoordt dat de Kamer sinds 2006 structureel versterkte aandacht besteedt aan de beïnvloeding van Europese voorstellen op basis van vier opeenvolgende in de Kamer behandelde rapporten: «Op tijd is te laat» (2002), «Bovenop Europa» (2011), «Voorop in Europa» en «Gericht op Europa» (beide uit 2014).
Het presidium heeft op 11 februari jl. ingestemd met een personele uitbreiding van drie adjunct-griffiers bij de Griffies Commissies. Deze versterking is intussen ingevuld en het is de bedoeling dat die voor een langere periode wordt gecontinueerd. De versterking vindt vooral plaats bij de ondersteuning van de commissies die reeds nu veel te maken hebben met Europese voorstellen en wetgeving, zoals de commissies EZ, I&M en V&J, maar de versterking is ook inzetbaar bij andere commissies indien daar aanleiding toe is.
Naar verwachting zal in de komende jaren de wetgevingsactiviteit in Brussel toenemen. Door de versterkte personele capaciteit is het mogelijk om, als de betreffende commissie dat wenst, meer Europese voorstellen in behandeling te nemen en daarmee de parlementaire beïnvloeding,

besluitvorming en controle te verbeteren. Dit in lijn met de aanbevelingen uit «Voorop in Europa».

Voorbereidingsactiviteiten rond de renovatie van het Binnenhofcomplex.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe het besluitvormingstraject over de voorgenomen renovatie van het Binnenhofcomplex eruit ziet. Wanneer valt een besluit te verwachten? Op welke wijze is de Kamer daarbij betrokken?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen hoe de ervaringen rondom de nieuwbouw in 1992 worden betrokken bij de invulling van de huidige panden. Zij vragen daarbij in het bijzonder naar de keuze die destijds gemaakt is om de panden een voor een op te knappen en zo een verhuizing naar een vergaderlocatie buiten het Binnenhof te voorkomen.

In antwoord op vragen van de fracties van het CDA en de Christenunie over de voorgenomen renovatie van de gebouwen aan en rond het Binnenhof antwoordt het presidium dat er op dit moment nog onvoldoende duidelijkheid is over hoe het project zal worden uitgevoerd, wat de omvang ervan moet zijn en hoe het al dan niet in fases ter hand kan worden genomen. Het presidium is momenteel drukdoende daarover verdere helderheid te verkrijgen, zowel op ambtelijk, maar vooral ook op politiek-bestuurlijk niveau. Mede met het oog op een deugdelijke en goed voorbereide besluitvorming is inmiddels weer een breed samengestelde Bouwbegeleidingscommissie ingesteld die het presidium van advies kan dienen. Het presidium heeft begrepen dat de Minister die verantwoordelijk is voor het Rijksvastgoedbedrijf ernaar streeft voor de zomer van 2015 tot besluitvorming te komen. Het ligt voor de hand dat, ook in het licht van de budgettaire gevolgen van dit besluit, de Kamer zich daar vervolgens over uitspreekt. Dat betreft dan het gehele renovatievoornemen aan het Binnenhof en dus niet alleen de Tweede Kamer.

Implementatie besluitvorming o.b.v. het rapport van ABDTOPConsult.

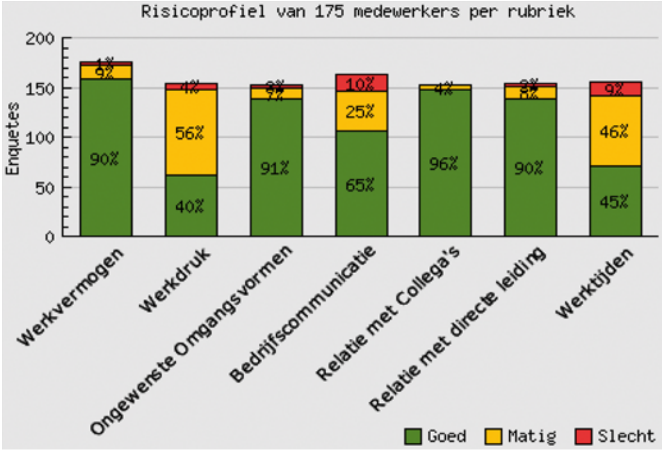
De leden van de VVD-fractie vragen hoe de invoering van de beoogde organisatiestructuur zal lopen en welke meetpunten daarbij zullen worden gehanteerd.

Allereerst zal de nieuwe topstructuur voor de ambtelijke organisatie gerealiseerd worden. Hierbij wordt uitgegaan van de invoering van deze nieuwe topstructuur per 1 januari 2016. Het beleidsvoornemen tot reorganisatie van de topstructuur is ter advisering aan de Ondernemingsraad aangeboden. De volgende stap zal zijn het vaststellen van de nieuwe functies, advies van de Ondernemingsraad over het plan van aanpak en daarna de werving van de twee nieuwe directeuren. De planning is dat dit in de tweede helft van 2015 gerealiseerd gaat worden. Eventuele verdere aanpassingen aan de structuur en meetpunten inzake de invoering daarvan zullen door de nieuwe Griffier in samenspraak met het presidium ter hand worden genomen.

Voorts vragen deze leden hoe de onrust onder het personeel, zoals deze is gebleken uit de ABD-rapportage, heeft kunnen ontstaan zonder dat de Kamerleden hierover zijn geïnformeerd.

Voor het presidium is niet duidelijk waar hier op gedoeld wordt. In het ABD-rapport heeft het presidium niets terug kunnen lezen over onrust onder het personeel. In het rapport wordt gesproken over een loyale en dienstbare ambtelijke organisatie. Wel is er sprake van een behoorlijke werkdruk bij sommige diensten en zijn medewerkers bang fouten te

maken. We verwijzen naar het arbo-onderzoek wat gehouden is onder het personeel wat het volgende beeld laat zien:

Deze grafiek laat zien dat de onderlinge relatie van de medewerkers en de relatie met de leidinggevenden erg goed is. Het laat ook zien dat de werkdruk een belangrijk aandachtspunt is.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de belangrijke aanbevelingen die ABDTOPConsult heeft gedaan op basis van een doorlichting van de ambtelijke organisatie over meer verzakelijking en verdere professionalisering. Zij zijn ervan overtuigd, dat op basis van deze aanbevelingen de ambtelijke capaciteit effectiever en efficiënter kan worden ingezet ten behoeve van het politieke proces. Daarom vragen deze leden het presidium met nadruk erop toe te zien, dat deze aanbevelingen worden opgevolgd.

Het presidium is nauw betrokken bij de uitwerking van de aanbevelingen van ABDTOPConsult en wil er zelf nauwkeurig op toezien dat de aanbevelingen worden opgevolgd.

200 jaar Staten-Generaal.

De leden van de fractie van de ChristenUnie zijn benieuwd naar de nadere plannen omtrent de viering van 200 jaar Staten-Generaal in 2015/2016. Zij vragen welke activiteiten zullen worden ontplooid. Zij vragen ook, nu België destijds (in 1815) tot het Koninkrijk der Nederlanden behoorde, met ingang van dat jaar, en de eerste 15 jaren sprake was van een parlement dat afwisselend in Den Haag en Brussel vergaderde, op welke wijze dat element wordt meegenomen.

Op 5 november 2014 heeft het presidium besloten over het project 200 jaar Staten-Generaal. Het totale evenement ter gelegenheid van 200 jaar Staten-Generaal valt uiteen in 16 deelprojecten. De volgende wil het presidium noemen:

Verenigde Vergadering 16 oktober 2015
De organisatie ligt bij de Eerste Kamer. Besluitvorming over thema’s, concrete invulling en uitnodigingsbeleid worden door Eerste en Tweede Kamer samen op korte termijn afgerond. Voor de bijzondere Verenigde Vergadering worden vertegenwoordigers van het Belgische parlement uitgenodigd.

Staten-Generaalsite (samen met Eerste Kamer)
De bestaande Staten-Generaalsite is het platform voor de content rond het 200-jarig bestaan. De inhoud wordt gebaseerd op de te gebruiken thema's bij de Verenigde Vergadering. Op de site zullen interactieve elementen worden opgenomen.

Essay- en opstelwedstrijd met nieuwe media voor jeugd en jongeren (samen met Eerste Kamer)
De werkgroep vanuit Eerste en Tweede Kamer is aan de slag en komt op korte termijn met een voorstel over inhoud en vorm. Bij de thematische invulling zal mede nadruk liggen op dialogisering. De prijs zal in de lente van 2016 worden uitgereikt.

Open huis: laagdrempelige publieksactiviteiten: workshops, rondleidingen, theater en muziek (samen met Eerste Kamer)
Op vrijdag 9 en zaterdag 10 oktober 2015 zijn in het kader van de festiviteiten 200 jaar Staten-Generaal de openhuisdagen gepland met gebruik van verschillende locaties in de Tweede Kamer, de Eerste Kamer en de Ridderzaal. Op beide dagen is het Plein de geschikte locatie als begin van de interactieve route. Vele programmaonderdelen krijgen een interactief en dialogiserend karakter

Binnen- en buitententoonstelling (samen met Eerste Kamer)
De tentoonstelling wordt gekoppeld aan de (200 jaar Staten-Generaal) website en de (200 jaar Tweede Kamer) app om meer bezoekers te bereiken, betrekken en achteraf thuis betrokken te houden, terwijl tevens actieve inzet van de bezoekers wordt nagestreefd.

Madurodam
Samen met ProDemos is een educatief project opgezet, Democracity, waar Madurodam een centrale rol in speelt. In het kader van de viering 200 jaar zal Madurodam dit jaar de Binnenhofmaquette uitbreiden met de nieuwbouw.

Boek geschiedenis Tweehonderd jaar Tweede Kamer
Een geschiedenisboek nadert zijn voltooiing. Een manuscript is gereed. Voordat het manuscript naar de uitgeverij gaat om te worden vormgegeven, krijgt de Kamer de gelegenheid het te lezen om eventuele feitelijke onjuistheden weg te werken.

Overige aandachtspunten

Diversiteitsbeleid: mensen met een arbeidshandicap

De leden van de SP-fractie wijzen erop dat de nieuwe Participatiewet in werking is getreden. Dat betekent dat ook de Tweede Kamer mensen met een Wajong- en WSW-indicatie in dienst moet nemen. Deze leden zijn van mening dat de Tweede Kamer in dit kader haar verantwoordelijkheid moet nemen. Wat hen betreft gaat dat verder dan het voorgeschreven aantal mensen dat in dienst genomen moet worden. Om haar maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen en het goede voorbeeld te geven zou de Tweede Kamer meer moeten doen dan strikt noodzakelijk. Deelt het presidium deze visie en welke mogelijkheden ziet het presidium om het voorgenomen aantal mensen uit te breiden?

Het presidium is van mening dat de Tweede Kamer, zowel de ambtelijke organisatie als de fracties, haar verantwoordelijkheid moet nemen om de doelstelling zoals afgesproken in de Participatiewet te realiseren. Voor de ambtelijke organisatie betekent dit dat er 16 banen gerealiseerd moeten worden de komende jaren. Om nu meer te vragen van de ambtelijke

organisatie lijkt, mede in het licht van de nog te realiseren taakstellingen, niet opportuun.

Maatschappelijke stage

De leden van de CDA-fractie zijn verheugd, dat de Kamer leerlingen van het vmbo de mogelijkheid blijft bieden om een maatschappelijke stage te volgen. Het aanbieden van maatschappelijke stages gebeurt op basis van de motie-Biskop c.s. (Kamerstuk 32 531, nr. 14). Kan het presidium toelichten wat wordt bedoeld met: «Het voorstel is om het streefcijfer van maatschappelijke stages naar beneden bij te stellen naar 3 per jaar.»?

Het presidium antwoordt dat deze zinsnede is opgenomen in verband met een, op dat moment, nog te behandelen notitie over een aanpassing aan de vorm en het aantal maatschappelijke stages dat de Tweede Kamer aanbiedt. Deze notitie is op woensdag 22 april 2015 in het presidium aan de orde geweest. Het presidium heeft besloten om de maatschappelijke stages ook in 2015 te blijven aanbieden volgens de bestaande formule. Het streefcijfer blijft derhalve gelijk aan eerdere jaren, te weten 100 leerlingen, verdeeld over een aantal stageweken.

5. Risico's

Inspanningsverplichting

De leden van de D66-fractie merken op dat het presidium wederom meldt dat in het geval van onverwachte verkiezingen en/of grote parlementaire onderzoeken een beroep gedaan moet worden op externe financiering middels een additionele eenmalige budgetverhoging. Hoe verhoudt volgens het presidium een dergelijke financiële positie zich tot de onafhankelijke en controlerende positie van het parlement? Het zou toch zelfs in potentie niet mogelijk moeten zijn dat de regering een parlementair onderzoek kan blokkeren of hinderen door niet of slechts moeizaam daarvoor budgettaire ruimte te creëren?

Het presidium wil de fractie van D66 attenderen op de beheersafspraken. Tussen de Eerste en Tweede Kamer en het kabinet zijn afspraken gemaakt over het financieel beheer (Kamerstuk 29 833, nr. 17). Afwijkingen door de regering van de Raming kan in beginsel niet aan de orde zijn, tenzij een evident zwaarwegende reden zich hier tegen verzet. Hiermee is de controlerende en onafhankelijke positie van het parlement geborgd. Daarnaast is er jaarlijks een «reservering» in de Raming voor de kosten samenhangende met parlementair onderzoek. Daar bovenop is in de Wet op de parlementaire enquête een bepaling opgenomen die de financiering regelt. Toch noemt het presidium het onder de kop «risico's» omdat de kosten vaak eerder genomen moeten worden dan dat de begrotingscorrectie is gerealiseerd en dit een financieringsrisico in zich draagt.

Werkkostenregeling

Wat betreft de werkkostenregeling vragen de leden van de VVD-fractie of er regelmatig overleg is met andere actoren, zoals departementen die onder de regeling vallen, zodat mogelijke meevallers en tegenvallers tijdig bekend zijn.

Dit overleg bestaat inderdaad. De Tweede Kamer werkt samen met de ministeries voor de invulling van de zogeheten vrije ruimte in de regeling. Maandelijks rapporteert de Tweede Kamer aan de samenwerkingspartners over de verstrekkingen die in de vrije ruimte vallen. Ook bestaan

uitgebreide jaarrapportages. Hierdoor ontstaat een goed beeld van meevallers en tegenvallers.

De leden van de CDA-fractie lezen, dat de vrijval als gevolg van de invoering van de werkkostenregeling, waarvan het structurele karakter niet vaststaat, is ingezet voor de realisatie van diverse grotere (ICT-)projecten zoals het «digitaal parlement». Hoeveel bedroeg de vrijval en voor welke projecten is deze ingezet?

Het bedrag van de vrijval als gevolg van de werkkostenregeling bedraagt 2,3 miljoen euro in dit jaar. Het bedrag wordt in 2015 ingezet voor de financiering van de aanleg van een 4G-netwerk, het project «second screen» en andere IT-investeringen. Er zijn aanpassingen in de werkkostenregeling in voorbereiding, zo is ons bekend. Naar verwachting is het bedrag dat vrijvalt in 2016 lager. Hoeveel dat is, is nu echter nog niet bekend.

Roemer-norm

De leden van de PvdA-fractie lezen (bladzijde 10) dat vanwege de inhuur van externe krachten voor de reorganisatie van de Dienst Automatisering in 2016 het op grond van de Roemernorm vastgestelde budget wellicht zal worden overschreden. Kan het presidium de aard en omvang van deze externe inhuur nu al nader aangeven? Hoe verhouden de inkomens van de extern ingehuurden zich naar verwachting tot de inkomens van de vaste medewerkers van de Dienst Automatisering? In welke mate zal naar verwachting de Roemernorm worden overschreden?

De verwachting is dat de inhuur als gevolg van het verloop en het kennistekort bij de Dienst Automatisering circa 2,5 miljoen zal gaan bedragen. DA huurt externe medewerkers in tegen marktconforme tarieven, waarbij maximaal gebruikgemaakt wordt van mogelijkheden om gunstige tarieven af te spreken. Het is moeilijk in zijn algemeenheid aan te geven wat de verschillen in arbeidsvoorwaarden tussen inhuur en vaste medewerkers zijn. De kosten voor inhuur van externe medewerkers verschillen erg per situatie en zijn onder meer afhankelijk van de aard van de te verrichten werkzaamheden. Ook maakt het verschil of deze medewerkers zzp'er zijn of dat ze in dienst zijn van een ICT-bedrijf. Ook de secundaire arbeidsvoorwaarden tussen externe medewerkers en eigen medewerkers verschillen sterk. Hierbij dient te worden gedacht aan ontslagrechten, mobiliteitsregelingen, pensioen en andere sociale voorzieningen en vakantieregelingen. Het presidium verwacht al met al dat de zogeheten Roemernorm zal worden overschreden. De omvang van deze overschrijding is nu nog niet te becijferen.

De leden van de SP-fractie constateren dat er een voorwaarschuwing wordt gegeven met betrekking tot het niet halen van de Roemernorm. De verwachting is dat er meer dan 10% externe inhuur noodzakelijk is. Genoemde leden vinden dat een teleurstellende conclusie. Wanneer de Tweede Kamer van overheidsinstanties eist dat zij voldoen aan die norm is het een heel slecht voorbeeld wanneer dat niet lukt binnen de eigen organisatie. Deelt het presidium de mening dat dit geen goed voorbeeld is? Genoemde leden lezen dat het niet halen van de norm mede het gevolg is van het uitbesteden van de Dienst Automatisering, een beslissing waar de leden van de SP-fractie nooit voorstander van zijn geweest. Daarnaast is een oorzaak de toegenomen beveiliging. Genoemde leden vragen hoeveel portiers en beveiligers in dienst zijn bij de Tweede Kamer. Voorts vragen zij hoeveel er de afgelopen twee jaar afkomstig waren van externe bedrijven. In dit kader vragen de leden van de SP-fractie wat uw mening is over het idee om een vaste pool bevei-

ligers in eigen dienst te nemen. Daarbovenop kan altijd, wanneer er sprake is van echte onvoorzienbare pieken, een beperkt aantal beveiligers extern worden ingehuurd. Deelt het presidium de mening dat hierdoor de externe inhuur structureel naar beneden zal worden bijgesteld en dat dit bijdraagt aan de doelstelling om aan de Roemernorm te voldoen?

Het presidium verwacht dat de organisatie alle inspanningen zal verrichten om de norm te halen. Maar dat de realiteit onder ogen moet worden gezien dat dit in 2015 en 2016 moeilijk zal zijn op de geschetste uitbesteding van de Dienst Automatisering. De organisatie ontkomt niet aan transitiekosten om de continuïteit van de dienstverlening gedurende de gefaseerde uitbesteding te garanderen. Dit is ook de reden dat het presidium in deze fase een voorwaarschuwing wil afgegeven».

Op dit moment werken bij de Tweede Kamer 51 beveiligers, op uitvoerend niveau, in de continu- en semicontinudienst. Totaal bestaat de organisatie uit 69 fte, waarvan 8 fte worden ingevuld door het team Entreemanagement. De externe inhuur is wisselend, afhankelijk van piekmomenten en bedraagt nu maximaal 11 per dag. Een uitbreiding van het aantal beveiligers is een gedachte die het presidium wil overwegen wanneer later dit jaar beter duidelijk wordt of de extra beveiligingsmaatregelen een langdurig en structureel karakter krijgen. Daarbij moet natuurlijk de kanttekening worden geplaatst dat politietaken zoals die worden verricht in de buitenste schil van het gebouw, niet verzorgd kunnen worden door eigen beveiligers. Een grotere groep eigen beveiligingspersoneel kan bijdragen aan de realisatie van de Roemernorm.

De inhuur van extern beveiligingspersoneel is vanaf oktober 2014 sterk gestegen. Dit is direct gerelateerd aan de nieuwe beveiligingsmaatregelen die thans gelden, waaronder: verscherping en aanscherping van de autorisatie in het gebruik van de elektronische pas (de zogeheten transportfunctie op de pas is ingetrokken). Dit betekent dat uitsluitend via en onder toezicht van de beveiligingsdienst nog groepsbezoek kan worden toegelaten via de tourlocks en tourniquets); verscherping van het toegangscontrolebeleid (iedereen scannen); het extra uitvoeren van surveillanceronden en extra aandacht en alertheid in de meldkamer voor wat betreft de virtuele surveillance (volgen van camerabeelden van 270 camera's). Vorengaande is de maximale behoefte, op vergaderdagen. Daar waar het echt met minder kan, bijvoorbeeld de maandag en de vrijdag wordt er minder ingehuurd. De inhuur kan daarom schommelen tussen de 5 en 11 inleenkrachten, per dag.

6. Kengetallen

De leden van de D66-fractie zien dat er onderbestedingen plaatsvinden en er vele mutaties optreden ten opzichte van de oorspronkelijke raming. Welke posten betreft dat voornamelijk volgens het presidium en op welke wijze kan daarvan voortaan een meer accurate inschatting gemaakt worden?

Het presidium stelt dat de uitvoering van de taken van de Kamer een dynamisch proces is. Dit proces leidt tot aanpassingen van de oorspronkelijke Raming. De wijzigingen in 2014 hadden betrekking op financiering van de uitbreiding van het Bureau Wetgeving, de uitvoering van de parlementaire enquêtes en het toepassen van de eindejaarsmarge. De kasschuif heeft een eenmalig karakter en werd veroorzaakt door de onverwachte meevaller als gevolg van de invoering van de werkkostenregeling. De begrotingsuitvoering verloopt in de regel grotendeels conform de bedragen zoals genoemd in de Raming. Denkt u daarbij aan de wachtgelden, schadeloosstelling en de personele uitgaven. De reguliere

materiele budgetten en ook de vervangingsuitgaven verlopen conform planning. Vertragingen in de realisaties doen zich voornamelijk voor bij investeringen met een innovatief karakter. Dit betreft maar een klein deel van het totaal van de Raming.

7. Bedrijfsvoering

Naar de mening van de leden van de VVD-fractie lijkt het maatschappelijk verantwoord ondernemen een steeds grotere rol te spelen, ook bij het voedsel in de restaurants. In hoeverre gaat dit niet ten koste van de keuzevrijheid bij eten, zo vragen deze leden.

Het Restaurantbedrijf zal er altijd voor zorgdragen dat er dagelijks wisselende lunch-/dinergerechten worden aangeboden met een keus tussen vis-, vlees- en vegetarische maaltijden. (cyclus van 6 weken laat zien; 108 lunch-/dinergerechten, 40 soepen plus keus uit free flow/23 softdrinks, 22 wijnen en 3 pils)

De overheid heeft als beleid om zo duurzaam mogelijk in te kopen. De Tweede Kamer sluit hierbij aan. Voor het Rijk was de ambitie om al vanaf 2010 voor 100% duurzaam in te kopen (gemeenten en provincies vanaf 2015). Het gaat dan om 100% van het totale bedrag, dat wordt besteed aan producten en diensten uit productgroepen waarvoor duurzaamheidseisen zijn vastgesteld.
In 2008 heeft de Tweede Kamer zich aan dit beleid gecommitteerd door het tekenen van de «verklaring duurzaam inkopen». De uitwerking daarvan is onder meer dat we bij alle aanbestedingen de «criteria voor duurzaam inkopen» aanhouden, als die voor een bepaalde productgroep zijn gedefinieerd. Helaas zijn er dan producten die het Restaurantbedrijf niet langer meer kan aanbieden.

Dat de Kamer streeft naar duurzame inkoop is volgens de leden van de D66-fractie een goed streven aangezien een dergelijk inkoopbeleid veel kansen biedt voor innovatieve bedrijven. Vanuit het bedrijfsleven komen echter klachten dat een duurzaam inkoopbeleid geregeld minder duurzaam is dan de naam doet vermoeden. Vaak wordt slechts het minimale gedaan. In plaats van een bijzonder zuinige vrachtwagen in de categorie euro-VI, wordt dan een euro-III-vrachtwagen gekocht, waarmee men maar net de milieuzone inkomt. Dergelijke voorbeelden roepen bij deze leden de vraag op hoe duurzaam het inkoopbeleid van de Kamer werkelijk is. Mede met in het licht van de aanstaande renovatie zouden zij graag een onderzoek daarnaar zien. Is het presidium daartoe bereid?

In het inkoopbeleid van de Tweede Kamer, dat in 2013 is ingegaan, wordt aandacht besteed aan duurzaam inkopen. Bij het (Europees) aanbesteden worden door de Tweede Kamer, daar waar mogelijk, in ieder geval de duurzaamheidscriteria gesteld zoals vastgesteld door Pianoo (Ministerie van Economische zaken). In specifieke gevallen wordt aan rijksbrede initiatieven meegedaan, zoals bij het inkopen van papier. De renovatie van het Binnenhofcomplex wordt uitgevoerd door het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Een eigen onderzoek naar het inkoopbeleid acht het presidium niet nodig.

II De Staat van de Tweede Kamer

1. Inleiding

De leden van de CDA-fractie betreuren het, dat het presidium terugkomt op zijn eerder aan de Kamer geuite voornemen om na de eerste vijf jaren van systematische informatieverschaffing in de Staat over de parlemen-

taire zelfreflectie aan externen te vragen om al die informatie te duiden in termen van (de bedoeling van) de zelfreflectie. Wat zou voor het presidium aanleiding kunnen zijn om op zeker moment toch te besluiten tot een alomvattende evaluatie van het functioneren van de Kamer?

De leden van de CDA-fractie vinden het jammer dat het presidium afziet van een alomvattende externe evaluatie van de parlementaire zelfreflectie na vijf jaren en vragen wanneer het presidium daar mogelijk wél aanleiding toe zal zien. Het presidium is na rijp beraad (waaronder een zogenoemde Presidium-special) tot de slotsom gekomen dat er al zo veel deelonderzoeken zijn uitgevoerd in de laatste jaren (zie de opeenvolgende Staten) dan wel nog lopende zijn, dat een alomvattend «slotonderzoek» weinig zou toevoegen en bovendien een kostbare aangelegenheid zou zijn. Het laatste deelonderzoek dat de Kamer is aangeboden is van recente datum, te weten de evaluatie van de Toekomst- en onderzoeksagenda, uitgevoerd door een extern bureau en aangeboden in maart jl. Dit betreft een belangrijk onderdeel van de parlementaire zelfreflectie. Op veel onderdelen van de zelfreflectie zijn inmiddels evaluaties voorhanden, waarop ook al geacteerd is of zal worden (bijv. de samenwerking met de wetenschap, de nieuwe werkwijze bij een kabinetsformatie). Het presidium vermoedt dat op korte termijn geen behoefte zal ontstaan aan een alomvattende evaluatie.

2. Algemene opmerkingen en prestatiegegevens over 2014

De leden van de SP-fractie constateren dat er veel meer dertigledendebatten worden aangevraagd dan er uiteindelijk kunnen worden gepland. Ook is de praktijk dat wanneer dertigledendebatten uiteindelijk worden ingepland het onderwerp van debat aan actualiteitswaarde heeft ingeboet. Een oplossing zou wat de leden van de SP-fractie betreft kunnen zijn dat dertigledendebatten gemakkelijker omgezet kunnen worden in een algemeen overleg. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door de mogelijkheid te scheppen dat een dertigledendebat op verzoek van de aanvrager omgezet wordt in een algemeen overleg. De leden van de SP-fractie vragen een reactie op dit voorstel.
Genoemde leden constateren dat het aan de indiener wordt overgelaten om de uitvoering van moties te monitoren. Deze leden constateren dat indieners van een motie er in de meeste gevallen van op de hoogte zijn of en hoe een motie wordt uitgevoerd. Voor andere leden is dat ingewikkelder. In dat kader zou het behulpzaam zijn per commissie een helder overzicht te hebben om de status te zien van aangenomen moties. Eenzelfde overzicht zou dienstig zijn waar het gaat om toezeggingen. Een voorbeeld zou kunnen worden genomen aan de wijze waarop dit in de Eerste Kamer wordt bijgehouden. Voorts hebben de leden van de SP-fractie nog het praktische voorstel om ook voor de schorsing tijdens de lunchpauze een email te sturen tot hoe laat is geschorst, net als dat gebeurt tijdens de schorsing ’s avonds.

Het presidium constateert dat de vaste Kamercommissies reglementair een autonome positie innemen daar waar het gaat om besluitvorming omtrent de eigen agenda. Een wijziging van het Reglement van Orde is dan ook een voorwaarde om dertigledendebatten door de aanvrager om te kunnen laten zetten in een algemeen overleg. Tegelijkertijd constateert het presidium dat het omzetten naar een algemeen overleg in de praktijk regelmatig voorkomt.
Het presidium verwijst tenslotte naar de brief van het presidium van 22 april 2015 (Kamerstuk 34 183, nr. 6) over de uitvoering van de motie-Neppérus die zag op vernieuwing van het vragenuur met daaraan gekoppeld een andere vorm voor het aanvragen van (dertigleden)debatten (Kamerstuk 33 924, nr. 8). De Commissie heeft meerdere varianten

voor de beide overwegingen in de motie onderzocht, maar voor geen van deze varianten een meerderheid gevonden.
Het presidium onderschrijft de conclusie van de Commissie voor de Werkwijze dat er binnen de commissie geen draagvlak bestaat om met voorstellen te komen om het Reglement van Orde aan te passen in de lijn van de motie. De Commissie wacht dan ook nadere voorstellen van de leden omtrent het vragenuur en de aanvraag van debatten af en acht haar onderzoek naar de mogelijkheid tot uitvoering van deze motie hiermee afgerond.

Het presidium antwoordt dat, nu de leden van de SP-fractie aangeven daar prijs op te stellen, de Griffie plenair voortaan ook een mail zal sturen bij aanvang van de lunchpauze.

Het presidium wijst erop dat een overzicht van alle aangenomen moties eenvoudig kan worden gegenereerd vanuit Parlis. Door de zoekvraag te articuleren, kan dat overzicht ook beperkt blijven tot bijvoorbeeld een bepaalde indiener, bepaalde periode of een bepaald beleidsterrein. Informatie over de stand van de uitvoering wordt jaarlijks door de regering verstrekt in een bijlage bij de diverse begrotingshoofdstukken. Verschillende commissies bespreken de stand van de uitvoering tijdens jaarlijkse planningsoverleggen met de regering. Het presidium herinnert er wellicht ten overvloede nog eens aan dat wordt uitgegaan van onverkorte uitvoering van de moties, en dat de regering de Kamer informeert als onverkorte uitvoering haars inziens niet mogelijk is.
Het presidium ziet weinig meerwaarde in een derde systeem. Het is overigens niet zo dat de Eerste Kamer een actief monitoringsysteem voor moties heeft ingericht. Het betreft een overzicht van aangenomen moties, met informatie over de stand van de uitvoering, voor zover die informatie op verzoek van de indiener of een commissie door de regering op enig moment is verstrekt.
Wat betreft de toezeggingen wijst het presidium erop dat al sinds jaar en dag een toezeggingenregistratie beschikbaar is, waarin door de commissiestaven ook informatie wordt verstrekt over de nakoming daarvan (dit is dus wél een monitoringsystem). Dat systeem is overigens alleen voor leden en hun medewerkers beschikbaar; het leent zich op dit moment niet goed voor beschikbaarstelling aan externen.

De leden van de CDA-fractie merken op dat het presidium de commissies zeer aanmoedigt zelf hun activiteiten jaarlijks te evalueren en de statistiek van de eigen commissie te vergelijken met die van andere commissies. Volgen alle commissies de aanmoediging van het presidium op, zo vragen de leden van de CDA-fractie. Zo nee, waarom niet? Zo ja, kunnen de resultaten daarvan worden samengevoegd en gepresenteerd?

De leden van de CDA-fractie vragen hoe het gesteld is met de zelfevaluatie van de Kamercommissies, aan de hand van o.a. statistische gegevens, die het presidium zou toejuichen. Het presidium herinnert eraan dat voor deze «aanpak» is gekozen in samenspraak met de commissievoorzitters, die gezamenlijk de evaluatie die in 2014 is gehouden hebben besproken. Bij het ter perse gaan van deze antwoorden zijn de commissies in het bezit gesteld van een statistisch overzicht van alle commissieactiviteiten in 2014, uitgesplitst naar de afzonderlijke commissies. Het is geheel aan de commissies zelf om te bepalen of zij over het beeld dat daaruit oprijst wat het eigen functioneren betreft in een procedurevergadering een gedachtewisseling willen wijden. Het is dus nog te vroeg om de uitkomsten te inventariseren. Het ligt voor de hand om deze wederom in een overleg met alle commissievoorzitters te bespreken; deze besprekingen met alle commissievoorzitters zijn immers bedoeld om van elkaars ervaringen te leren en «best practices» te ontdekken.

De leden van de D66-fractie constateren dat er een lange wachtlijst bestaat voor meerderheidsdebatten, dertigledendebatten en VAO's. Het komt voor dat een debat zijn relevantie verloren heeft tegen de tijd dat het ingepland staat op de plenaire agenda. Tegelijkertijd lezen de aan het woord zijnde leden dat terwijl het aantal behandelde wetsvoorstellen sterk gedaald is ten opzichte van 2013. Dit heeft zich niet vertaald in meer ingeplande VAO's, dertigledendebatten en overige debatten, het type debatten waar een wachtlijst voor bestaat. Integendeel, ook voor die categorieën is in de meeste gevallen een afname zichtbaar. De aan het woord zijnde leden verzoeken daarom het presidium deze cijfers nader toe te lichten en daarbij over 2014 (en waar mogelijk 2015) per maand cijfermatig aan te geven hoeveel uren de plenaire zaal leeg heeft gestaan gedurende een vergadering.

Het presidium antwoordt dat 2014 in lijn is met wat gebruikelijk is in vele jaren, zoals uit de tabel op bladzijde 3 van de Staat van de Kamer blijkt. Zowel wat betreft de gemiddelde tijdsduur van de vergadering als het aantal behandelde onderwerpen is 2014 geen uitzonderlijk jaar geweest. Geconcludeerd kan worden dat 2013 dit wél was, een jaar waarin, zoals vaker het geval is in een jaar na verkiezingen, veel wetgeving is behandeld (zie ook 2011).
Cijfermatig kan het volgende worden toegevoegd: een vergaderweek heeft 35 beschikbare vergaderuren (dinsdag van 14–23 uur, woensdag en donderdag van 10.15–23 uur). Gemiddeld 11,7 uur per dag. Hoe maximaal en precies dat kan worden ingevuld hangt mede af van de juistheid van de inschatting hoe lang de behandeling van een onderwerp duurt (tijdig inschrijven op de sprekerslijst met vermelding van de gewenste spreektijden door leden kan een positieve bijdrage leveren). Ook besluiten van de Kamer tot het afvoeren van een reeds geagendeerd debat kan van invloed zijn: het niet altijd kunnen gebruiken van het beschikbaar gekomen tijdvak heeft of een langere schorsing dan gebruikelijk tot gevolg of het eerder sluiten van de vergadering.
Het presidium meent dat de wachtlijsten langer zijn geworden omdat er steeds méér (dertigleden)debatten worden aangevraagd en de agenda onverminderd onvoldoende ruimte biedt om aan alle wensen van de aanvragers tegemoet te komen.

Het aantal uren dat de vergaderzaal niet gebruikt wordt gedurende vergaderdagen wordt niet geregistreerd.

De leden van de D66-fractie vinden de grote geheimzinnigheid waarmee het werk van het presidium en de Commissie voor de Werkwijze gepaard gaat onwenselijk. In haar streven naar een open overheid waarin zo veel mogelijk actief geopenbaard wordt, zou het parlement het goede voorbeeld moeten geven. Welke mogelijkheden ziet het presidium om niet alles besloten te houden, maar zo groot mogelijke delen van hetgeen bediscussieerd en besloten wordt actief openbaar te maken? Is het presidium bereid om onderzoek te doen naar het vergroten van de mogelijkheden tot het houden van ruggespraak met de fractie door leden van het presidium en de Commissie voor de Werkwijze te onderzoeken? Het gaat immers ook om besluiten die de werksituatie van Kamerleden en hun medewerkers raken.

Het presidium deelt de mening van de leden van de D66-fractie dat niet alles besloten moet worden gehouden en dat zo groot mogelijke delen van hetgeen bediscussieerd en besloten wordt actief openbaar gemaakt moet worden. Echter, het presidium hecht ook aan de bescherming van de integriteit van de Presidiumleden en zijn vaste adviseurs, met name vanwege het feit dat in het presidium gevoelige aangelegenheden besproken moeten kunnen worden. Daarom heeft het presidium recent

eerdere afspraken hieromtrent opnieuw gewogen en besloten om niet alleen de agenda en de besluitenlijst van de Presidiumvergadering openbaar te maken maar ook vergaderstukken die naar het oordeel van het presidium geschikt zijn om openbaar te maken. De vraag of een stuk openbaar gemaakt kan worden, wordt door het presidium per vergaderonderwerp beantwoord, inclusief de wijze van openbaarmaking, bijvoorbeeld met een persbericht. Het houden van ruggespraak met de fractie door leden van het presidium kan daarbij een van de overwegingen zijn. Wat betreft de Commissie voor de Werkwijze is het presidium van mening dat een antwoord op de gestelde vragen primair een aangelegenheid is van de commissie zelf. De door de leden van de D66-fractie gedane suggestie om een onderzoek te doen naar het vergroten van de mogelijkheden tot het houden van ruggespraak met de fractie door leden van deze commissie, zou ingebracht kunnen worden bij deze commissie.

3. De Kamer als medewetgever en het onderzoek naar uitvoerbaarheid van beleid en wetgeving

De leden van de PvdA-fractie lezen in de Staat van de Tweede Kamer dat het aantal niet-ingediende amendementen niet geregistreerd wordt. Wel staat er dat er naar schatting de helft van de concept-amendementen niet wordt ingediend. Verbindt het presidium conclusies aan het feit dat de helft van de concept-amendementen niet wordt ingediend? Zo ja, welke?

Het presidium wil, voordat het deze vragen beantwoordt, allereerst het verschil tussen concept-amendementen en ingediende amendementen uiteenzetten. Een concept-amendement is een amendement waaraan door het Bureau Wetgeving, of degene die erom heeft verzocht, wordt gewerkt, het is dus «work in progress». Pas als een amendement is ingediend, is zichtbaar of dit werk heeft geleid tot een daadwerkelijk verandervoorstel (een amendement). Het verschil tussen het aantal daadwerkelijk ingediende amendementen en het aantal concept-amendementen kent een aantal oorzaken. De belangrijkste worden hierna uiteengezet.
Amendementsverzoeken komen lang niet allemaal op dezelfde wijze binnen bij het Bureau Wetgeving. Het ene amendement zal gepaard gaan met een uitgewerkte toelichting die geen verdere vragen oproept, terwijl het andere amendement een nog nader uit te werken beleidsidee omvat. Het Bureau Wetgeving loopt tijdens het opstellen van concept-amendementen tegen juridische en beleidsmatige vragen op, die vaak leiden tot aanpassing van een concept-amendement. Soms worden – naar aanleiding van wensen vanuit de politiek – in dit proces voor één amendement verschillende concepten uitgewerkt.
Ook komt het voor dat door meerdere partijen op verschillende wijzen om éénzelfde concept-amendement wordt verzocht. Omdat wetgeving nauw luistert en het Bureau Wetgeving zo precies mogelijk tegemoet wil komen aan de wensen van leden, kan het voorkomen dat verschillende concept-amendementen worden opgesteld die leiden tot indiening van een enkel amendement.
Verder komt het ook voor dat een concept-amendement (deels) is uitgewerkt, waarna het lid dat erom heeft verzocht om politieke/beleidsmatige/juridische redenen besluit het niet in te dienen. Hierbij spelen tijdens de uitwerking ontstane inzichten een rol.
Het presidium is van mening dat het opstellen van concept-amendementen noodzakelijk is voor (de beslissing over) het uiteindelijk indienen van juridisch juist vormgegeven teksten. Het feit dat soms meerdere concept-amendementen worden opgesteld, is voor het presidium bewijs van het feit dat de Kamer haar positie als medewetgever professioneel oppakt.

De aan het woord zijnde leden lezen op dezelfde plaats ook dat er in 2014 121 wetgevingsrapporten zijn uitgebracht door de commissie-griffiers. Kan het presidium een indruk geven van de werkbelasting die dit voor de griffiers met zich meebrengt? En heeft het presidium een indruk in welke mate deze wetgevingsrapporten daadwerkelijk worden gebruikt bij de behandeling van wetsvoorstellen? Deelt het presidium de mening dat een gebruikersonderzoek meer inzicht kan geven in de mate waarin wetgevingsrapporten worden gebruikt of eventueel kunnen worden aangepast aan de wensen van de gebruikers? Zo ja, wanneer gaat het presidium dit onderzoek laten plaatsvinden? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PvdA-fractie vragen of het presidium een indruk heeft van de werkbelasting die het opstellen van wetgevingsrapporten voor de griffiers meebrengt. Het is volgens het presidium evident een van de arbeidsintensieve producten van griffiers. Overigens vraagt niet elk wetsvoorstel om een uitgebreid wetgevingsrapport. Veel hangt af van de complexiteit en omvang van de materie die het wetsvoorstel behandelt. Uit het laatste onderzoek dat naar de klanttevredenheid over dit product is gedaan (diepte-interviews met een aantal Kamerleden in het kader van een groter onderzoek naar de ervaren dienstverlening in 2010) kwam naar voren dat de meeste leden het product waarderen en zouden missen als het voortaan achterwege zou blijven. Dat neemt niet weg dat elk product op gezette tijden kritisch tegen het licht gehouden kan worden, om te beginnen door een klantonderzoek te houden. Het presidium zal dat dan ook entameren.

De leden van de SP-fractie lezen dat het presidium zich zorgen maakt over het aantal amendementen dat vlak voor of tijdens plenaire behandeling wordt ingediend. Genoemde leden vragen of het presidium hier ook een verklaring voor heeft. Zij vragen of dit wellicht te maken zou kunnen hebben met een te kleine bezetting bij Bureau Wetgeving waardoor, vooral bij veelomvattende wetsvoorstellen met veel amendementen, het lang duurt voordat deze klaar zijn.

Is er niets veranderd, zo vragen de leden van de CDA-fractie, nu het presidium in de vorige Staat al gewag heeft gemaakt van zijn zorg dat indiening van amendementen vaak pas plaatsvindt kort voor of tijdens de plenaire behandeling van een wetsvoorstel?

Het presidium benadrukt, net als in vorige jaren, dat het opstellen van veel amendementen gelijktijdig veel tijd kan kosten, omdat wetgeving secuur werk vergt. Een lange wachtrij rondom de plenaire behandeling kan worden voorkomen door eerder met amendementsverzoeken te komen en de amendementen tijdig in te dienen.

4. De Kamer als controleur van de regering en de informatiepositie van de Kamer

De leden van de SP-fractie constateren dat er plannen bestonden om het vragenuurtje aantrekkelijker te maken. Voorts constateren zij dat deze plannen nooit in de praktijk zijn gebracht. Zij vragen waarom het presidium afziet van dit plan. Zij vragen waarom het presidium de kans voorbij laat gaan om het vragenuurtje aan actualiteitswaarde te laten winnen.

Het presidium verwijst naar de brief van het presidium van 22 april 2015 (Kamerstuk 34 183, nr. 6) over de uitvoering van de motie-Neppérus die zag op vernieuwing van het vragenuur met daaraan gekoppeld een andere vorm voor het aanvragen van (dertigleden)debatten (Kamerstuk 33 924, nr. 8). Zoals eerder gesteld heeft de Commissie meerdere

varianten voor de beide overwegingen in de motie onderzocht, maar voor geen van deze varianten een meerderheid gevonden.
Het presidium wacht, met de Commissie voor de Werkwijze nadere voorstellen van de leden omtrent het vragenuur en de aanvraag van debatten af.

Om de druk van de plenaire agenda te halen is het volgens de leden van de SP-fractie daarnaast een mogelijkheid om vaker wetsvoorstellen te behandelen in een wetgevingsoverleg. Dat zou met name in de periodes voor het kerstreces en het zomerreces en in de periode dat de verschillende begrotingen worden behandeld lucht bieden. Genoemde leden vragen hoe het presidium dit idee beoordeelt.

De leden van de SP-fractie vragen hoe het presidium oordeelt over het idee om wetsvoorstellen vaker in wetgevingsoverleggen te behandelen, om daarmee de plenaire agenda te ontlasten, vooral in de periode vóór het zomerreces en vóór het kerstreces. Het presidium oordeelt daar positief over en zal dit ook willen stimuleren. Daarbij passen wel de kanttekeningen dat ook het aantal wetgevingsoverleggen een limiet kent (vergadercapaciteit, verslagleggingscapaciteit, de reglementaire bepalingen dat er ten hoogste twee tegelijkertijd mogen plaatsvinden en ten hoogste één tegelijk met de plenaire vergadering) en dat niemand tot nog toe wenst te tornen aan het gebruik om een wetsvoorstel (uiteindelijk) ook plenair te agenderen als een fractie dat wenst.

5. Tweede Kamer en de samenleving

De leden van de D66-fractie merken een sterke teruggang op van het aantal bij de Commissie voor de Verzoekschriften en de Burger-initiatieven ingediende verzoekschriften. Waar er in 2006 nog 378 werden ingediend is dat aantal door de jaren heen sterk afgenomen tot 162 in 2014. Het percentage dat in behandeling genomen wordt, ligt al wel jaren stabiel rond de dertig procent. Dit middel is bedoeld om een onjuiste behandeling door de overheid aan te kunnen kaarten, wanneer men bij de overheid geen gehoor krijgt. De aan het woord zijnde leden hechten er sterk aan dat personen die bij de overheid in de knel komen een veilig toegangsoord hebben om dat aan het licht te brengen. Wat kan de oorzaak van deze daling zijn? Is het presidium bereid te (laten) onderzoeken wat de reden is voor het afnemend gebruik van dit middel en hoe waar nodig de toegankelijkheid of de werking ervan versterkt kunnen worden?

De leden van de fractie van D66 vragen wat de oorzaak kan zijn van de daling van het aantal bij de Kamer ingediende verzoekschriften. In de tot voor enkele jaren separaat verschijnende jaarverslagen van de Commissie voor de Verzoekschriften (deze jaarverslagen zijn thans geïncorporeerd in de Staat van de Tweede Kamer) heeft de commissie uitvoerig aandacht besteed aan dit verschijnsel. Het betreft namelijk een gestage ontwikkeling, die zich de laatste twintig jaar heeft voorgedaan. De commissie heeft als vermoedelijke oorzaken twee belangrijke ontwikkelingen vermeld: enerzijds de komst, toenemende bekendheid en bevoegdheidsuitbreiding van het instituut van Nationale ombudsman, (en daarbinnen van «specialistische» ombudsmannen) en de komst van de Algemene Wet Bestuursrecht. Beide ontwikkelingen hebben namelijk voorzien in een sterk verhoogde rechtsbescherming door de ter beschikking stelling van klacht-, bezwaar- en beroepsmiddelen. De commissie heeft er overigens wel voor gezorgd dat, daar waar tegen bepaalde overheidsbesluiten geen bezwaar- en beroepsmiddelen openstaan maar wel klachtmogelijkheden, in die besluiten niet alleen gewezen wordt op de mogelijkheid van klachtindiening bij de Nationale ombudsman maar ook bij de beide

Kamers der Staten-Generaal. Daarnaast zal ook de decentralisatie van bevoegdheden naar mede-bestuursorganen een factor zijn; in toenemende mate moet verwezen worden naar de gemeenteraad of de gemeentelijke ombudsman (in veel gevallen hebben gemeenten zich overigens aangesloten bij de Nationale ombudsman). De commissie heeft, naar de mening van het presidium terecht, gemeend dat het onwaarschijnlijk is dat een toenemende onbekendheid met de mogelijkheid van een verzoekschrift een zelfstandige factor is. Op de website van de Kamer wordt al sinds jaar en dag op de mogelijkheid gewezen.

De leden van de D66-fractie merken op dat de vergaderapp nog geen vijfduizend downloads heeft. Zij vragen zich af of daarmee de doelstelling behaald is? Voor zover inzichtelijk is hoe actief de app gebruikt wordt, vragen deze leden zich af hoe vaak degenen die de app geïnstalleerd hebben deze openen en welk type informatie (over plenaire debatten, algemene overleggen en dergelijke) zij opvragen. Voorts zijn deze leden benieuwd waarom de app – blijkens de informatie in de App Store – slechts in het Duits, Engels, Spaans en Noord-Samisch beschikbaar is? Vooruitlopend op het momenteel in ontwikkeling zijnde «second screen» vragen de aan het woord zijnde leden zich af wat de doelstellingen ten aanzien van bereik en gebruik daarvoor zijn.

Het presidium laat weten dat de vergaderapp sinds de livegang een kleine 5000 keer is gedownload. Er zijn geen nadere gegevens over het gebruik van de app nadat een gebruiker deze heeft gedownload. De vergaderapp is primair bedoeld voor de doelgroep van Kamerleden en fractiepersoneel om het bijwonen van vergaderingen te vergemakkelijken door het beschikbaar hebben van de bijbehorende stukken op de iPad. Externe gebruikers kunnen de vergaderapp ook downloaden en raadplegen, maar vormen niet de primaire doelgroep. De genoemde talen zijn het gevolg van een softwareaanpassing van Apple, hetgeen in een volgende versie van de vergaderapp zal zijn gecorrigeerd.

Wat de doelstellingen en het gebruik van de Second Screen-app betreft merkt het presidium het volgende op. Doelstelling van de app is het bieden van de mogelijkheid aan de geïnteresseerde burger om door middel van een app de vergaderingen in de Tweede Kamer live te volgen. Daarbij worden de vergaderingen zo goed mogelijk verduidelijkt. Gestreefd wordt naar een zo hoog mogelijke gebruiksvriendelijkheid van de Second Screen-app.

De leden van de D66-fractie willen in het verlengde daarvan opmerken dat zij breed een behoefte constateren om niet slechts plenaire debatten, maar ook algemeen overleggen te kunnen terugkijken via Debat Gemist. Een groot deel van de vergaderingen in de Tweede Kamer vindt immers plaats via algemeen overleggen. Door de toegankelijkheid en inzichtelijkheid van die debatten te vergroten wordt de samenleving beter bereikt. Al is het maar doordat gelijk teruggeluisterd kan worden in plaats van maanden later naar een schriftelijk verslag te hoeven zoeken, en doordat fragmenten gedeeld kunnen worden via sociale media. Welke mogelijkheden zijn er om aan die behoefte tegemoet te komen? Binnen welke termijn kan een uitbreiding van Debat Gemist die hierop ziet gereed zijn?

Het presidium meldt graag dat de uitbreiding van Debat Gemist met commissievergaderingen al in gang is gezet. Het project bevindt zich momenteel in de voorbereidende onderzoeksfase en wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2016 afgerond. Dit is afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek.

6. Literatuur

De leden van de CDA-fractie stellen het op prijs dat een literatuuroverzicht is toegevoegd aan de Staat van de Tweede Kamer. Wel vragen deze leden, op grond van welke criteria de keuze voor «enkele in 2014 verschenen boeken en publicaties in tijdschriften» tot stand gekomen is. Deze leden constateren, dat een aantal publicaties met name waarde heeft voor de parlementaire geschiedschrijving, terwijl andere juist van belang zijn voor de actuele werkwijze van de Kamer. Deze leden vragen het presidium naar de mogelijkheden om het literatuuroverzicht uit te werken, zodat duidelijk is welke conclusies en aanbevelingen voor de werkwijze van de Kamer daaruit getrokken kunnen worden.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe de literatuurlijst aan het eind van de Staat tot stand is gekomen en of niet in een inhoudelijke analyse van de vermelde publicaties kan worden voorzien. Wat betreft de selectie van de opgenomen publicaties kan het presidium kort zijn: het betreft alle tijdschriftartikelen en publicaties in boekvorm die in 2014 in Nederland zijn verschenen en die specifiek over de Tweede Kamer als instituut handelen. Het presidium vindt het te ver gaan om aan de Dienst Informatievoorziening te vragen om elke op de lijst vermelde publicatie van een inhoudelijke samenvatting te voorzien, het kan namelijk niet beoordelen of elke publicatie zich daarvoor leent. Het presidium stelt voor om de Griffier te vragen om in samenspraak met de DIV te bezien hoe op een efficiënte wijze kan worden voorzien in wat de leden van de CDA-fractie in essentie lijken te vragen, te weten een samenvatting van eventuele aanbevelingen omtrent de werkwijze van de Kamer. Het eindproduct kan als addendum worden toegevoegd aan de Staat.

III Notitie over de afsplitsingen van fracties in de Tweede Kamer

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de notitie van het presidium over de afsplitsingen van fracties in de Tweede Kamer, preciezer: over de juridische mogelijkheden om de regels omtrent fractieafsplitsing aan te scherpen. Deze leden onderschrijven de lijn van het presidium, dat er in het Reglement van Orde onderscheid kan worden gemaakt tussen fracties die worden gevormd op basis van de verkiezingsuitslag en Kamerleden die zich tussentijds daarvan afsplitsen. Deze leden steunen dan ook het voorstel van het presidium om de Commissie voor de Werkwijze te verzoeken de Kamer nadere voorstellen voor te leggen. Wel hebben deze leden nog enkele vragen over de voorliggende notitie.
Het presidium geeft aan, dat ter voorbereiding van de notitie gesprekken zijn gevoerd met deskundigen, o.a. van de Kiesraad en van het Ministerie van BZK. Welke deskundigen waren dat, zo vragen deze leden. Betreft het een advies van de Kiesraad of een regeringsstandpunt, verwoord door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties?
Het spreekt vanzelf, dat de Kamer in haar Reglement van Orde niet tornt aan de individuele, grondwettelijke rechten van Kamerleden. Dat neemt niet weg, dat een structurele oplossing voor het probleem dat door de benadeelde fracties wordt ervaren als «zetelroof», met zich kan meebrengen, dat de Kamer een voorstel tot wijziging van de Grondwet overweegt. Is dit in de overwegingen meegenomen? Zo nee, waarom niet?
De leden van de CDA-fractie constateren, dat de notitie niet begint met een heldere analyse van het probleem van afsplitsingen van fracties. Ook in de Staat van de Tweede Kamer 2014 is daarover niets te vinden. Is dat overwogen? Zo nee, waarom niet?

Het presidium antwoordt dat de notitie is opgesteld ter algemene gedachtevorming over het fenomeen afsplitsingen. Het presidium heeft geconstateerd dat er vele vragen leven en heeft gemeend met het opstellen van de notitie een aantal van die vragen te hebben beantwoord. Ter voorbereiding van de notitie is gesproken met deskundigen van onder andere de Kiesraad en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Dit overleg heeft op ambtelijk niveau plaatsgevonden. Een voorstel tot wijziging van de Grondwet is in dit stadium niet overwogen.

De leden van de CDA-fractie missen een overzicht van de geschiedenis van artikel 12 van het Reglement van Orde. Is bij de totstandkoming van dit artikel de bevordering of de ontmoediging van afsplitsing aan de orde geweest?
Deze leden constateren ten slotte, dat een literatuuroverzicht ontbreekt, hoewel in de tekst van de notitie wel verwezen wordt naar literatuur.

De leden van de D66-fractie danken het presidium voor de brief aangaande de omgang met afsplitsingen van fracties. Zij kunnen instemmen met nadere uitwerking. Daarbij zijn er elementen die zij in de nieuwe regeling graag terugzien. Zo moet er onderscheid gemaakt worden in de positie van afsplitsende leden naar gelang zij wel of niet op eigen kracht een zetel verworven hebben. Verder kan volgens deze leden onderscheid gemaakt worden in de positie van afsplitsende leden en de oorspronkelijke fracties ten aanzien van bijvoorbeeld hun spreektijden. Waar voor alle aan het begin van de Kamerperiode aanwezige fracties gelijke rechten horen te gelden, hoeft aan later ontstane afsplitsingen niet hetzelfde toegekend te worden. Tegelijkertijd behouden deze leden graag de regeling dat de oorspronkelijke fractie evenredig op het deel dat zich afsplitst gekort wordt in de bijdrage die zij ontvangt. Ook is een hardheidsclausule nodig zodat in gevallen waarin dit bijzonder onredelijk zou uitpakken maatwerk mogelijk is.

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat het chronologisch overzicht laat zien dat afsplitsingen van alle tijden zijn. Zij merken op dat fracties organen zonder rechtspersoonlijkheid zijn en dat het bestuur daarvan alleen op basis van volstrekte vrijwilligheid kan functioneren. Deze leden wijzen erop dat overtuiging het middel is om de medewerking van leden te krijgen en dat bedacht moet worden dat op een later moment duidelijk kan worden dat de eventuele afsplitsers «gelijk» hadden. Zij vinden dat dit punt om reflectie vraagt en mee moet wegen bij de voorstellen die verder ontwikkeld worden. Zij vragen om een reactie. Bovendien vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie hoe voorkomen wordt dat het voorstel een nieuw instrument wordt dat het mogelijk maakt om bepaalde fractieleden door middel van dreiging met organisatorische sancties te beknotten in hun vrijheid.

Het lid Klein vraagt naar aanleiding van de notitie «afsplitsingen fracties» het presidium aan te geven welk probleem er moet worden opgelost.

Het presidium antwoordt dat zij de vraag óf een probleem moet worden opgelost en zo ja, hoe dat probleem moet worden opgelost, ter beantwoording aan de Kamer laat. Indien de Kamer van mening is dat de notitie verdere uitwerking behoeft zal het presidium er uiteraard voor zorgen dat een nadere notitie wordt opgesteld.

De literatuurlijst is bij deze antwoorden gevoegd.

Lijst van verkort aangehaalde literatuur

Bovend'Eerd en Kummeling 2004
P.P.T.Bovend'Eerd en H.R.B.M. Kummeling, Het Nederlandse parlement, Deventer:Kluwer 2004.

Eijlander en Voermans 2000
P.Eijlander en W.Voermans, Wetgevingsleer, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2000.

Koekkoek (red.) 2000
A.K.Koekkoek (red.), De Grondwet. Een systematisch en artikelsgewijs commentaar, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 2000.

PM Editie 16
Griffier J.E. Biesheuvel-Vermeijden, Praktische Mededelingen voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, editie 16 (2006).

Rapport OVB 2006
Onderzoeks-en Verificatiebureau Tweede Kamer der Staten-Generaal, «Internationale vergelijking van de afsplitsing van fracties en het vormen van groepen», 25 september 2006.

Schagen 1994
J.A. van Schagen, De Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink Zwolle 1994.

T&C Grondwet 1998
C.A.J.M. Kortmann (e.a.), De Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden (Tekst & Commentaar), Deventer: Kluwer 1998.

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
A. van Miltenburg

De Griffier van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
J.E. Biesheuvel-Vermeijden